

Euripidesz a gimnáziumban. A heidelbergi gimnázium igazgatója, *Dr. Uhlig* pompás ötlettel ünnepelte meg az intézet jubileumát. Diákjaival eljátszatta Euripidesz *Ifigeniáját* és *Kyklopszát*. Rengeteg sikert ért el, de kivált az utóbbi aratott valóságos tapsvihart. Ez a «Kyklopsz» ugynevezett *szatírdráma*, bohókás színjáték, melyet tragikai trilógiák befejezése után szoktak előadni a görög színpadon. Sok türelem és rendezői ügyesség kellett hozzá, hogy a scenikai nehézségeket legyőzzék. A nagyszámú közönség el volt bájolva a darab humorától és pattogó élczeitől. A hatás orosz-lánrészt a szatírok kara vitte el: a dévaj szatírokat remekül személyesítették a piros pozsgás diákokkák, talpig kecskebőrbe bujtatva, fejükön repkénykoszorúval. A darabba zene-számokat iktattak.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: *Csiszár József.* —

1. Számtani kérdés.

Valamely mértani haladvány három egymásra következő tagjának összege 57; a középső tag = 18; képezzük a haladványt s számítsuk ki 10 tagjának az összegét.

2. Földrajzi kérdés.

Melyik mellék folyója az a Rábának, a mely mint Sprietzi patak hol ered? A Rába egyik ágával egyesülve mit alkot? Minő néven ömlik a Rába és hol?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt azon svéd király, a ki 1682. jun. 27-én született? Diadalmasan harcolt a dánokkal, a lengyelekkel és az oroszokkal. Az oroszokat 1700-ban Norvánál tönkre tette. Később Mazeppa kozák hetmán hívására Ukrajnába nyomult, de az orosz czár Pultavánál megverte. Hova menekült innen? Hogyan halt meg és mikor?

4. Természetrizai kérdés.

Melyik éjjeli állpókfa az, mely a pókokhoz csak testalkatra és életmódra hasonlít; csáprágói ollósak potroha tagolt; légcsővekké lélezik, fonómirigyei nincsenek? lábai hosszúak. Melyik osztályba tartozik?

5. Vegytani kérdés.

Ki volt az német természettudós, a ki 1611-ben felfedezte a napfoltokat, de főleg az élettani és optikai terén működött? Ő a «pantograph» rajzoló eszköz feltalálója.

			i
		á	
	á		
i			

6. Koczkarejtvény.

(*Porde Gyula.*)

Az üres koczkában oly betűk helyezendők el, hogy balról jobbra és felülről lefelé olvasva ugyanazon szavakat adják.

A 43-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: *Számtani K:* A keresett szám 864. — *Földrajz K:* Neervinden. Az első ütközet 1693. jun. 29-én, a másik 1793 márcz. 18-án történt. — *Történelmi K:* Pyrrhus; szül. 376. körül Kr e Elisben. — *Természetrizai K:* Pipiske (*anthus.*)

43-ik számban közölt fejtörők megfejtői: Németh Béla, Beöthy Sándor, Kerbler Lajos, Hegedüs Ferencz, Lusztig Árpád, Breier Lajos, Weisz Henrik, Molenda János, Szaploneczay Mihály, Szepessy Géza, Kiss Jenő, Ferenczy Jenő, Nagy Valér, Benedek Ferencz, Tományi Béla, Kerekes Lajos, Östovics Béla, Kristóf József, Bernáth Béla, Hahn Lajos, Fleischut Jenő, Vértes Bertalan, Wohlfarth József, Rónay Béla, Kun István, Reigl Vincze, Radocza János, Tamássy Géza, Strausz Dénes, Faigl Kálmán, Kaufman Sándor, Miklósy Gyula, Fodor Lajos, Károly Ignác, Mayer Frigyes, Dauerman Károly, Lugosi Ede, Alföldi Kálmán, Plank Károly, Payer Béla, Fekete Gusztáv, Alpáry Lajos, Kun István, Kövy Pál, Fazekas Ferencz, Auer Béla, Hodács Agoston.

A kitűzött jutalmat Auer Béla nyerte el Béalabányán.

Szerkesztői telefon.

Ö. előfizető. A Ferenczy féle életpályákat melegen ajánlhatjuk. Ha módjában van, nem árt, ha az említett két évet külföldön tölti, azonban jobb csak előbb itthon szerezni kvalifikációt. A keleti akadémiát Budapesten végezheti, a követséghez való bejuthatásról pedig elég utasítást nyerhet a tanfolyam végzése közben. **K. Z. Pápa.** A küldött vers igen szép. Szívesen látjuk máskor is. **M. Gyula.** A Bujdosóról csak legteljebb két soros bírálatot küldhetünk. **M. B. Kecskemét.** A «szabadságról» nem közölhető. **B. Imre Udvarhely.** A nevet kijavítjuk, a másik kívánsága is teljesítve s küldött verse közölve lesz. **3393. előfizető Debreczen.** A küldeményt megkaptuk. Az iskolai életképek folytatását várjuk. **Heller D. Mohács.** A hiányzó számokért forduljon a kiadóhivatalhoz. A szerkesztőség nem expedál. **Fodor A. Bpest.** Felvettük a közlendők sorába, — de míg rákerül a sor, türelmet kérünk. Ifj. Cs. K. Az a vers már sokszor le volt fordítva, sőt meg is van zenésítve. — *A lap szétküldésére vonatkozó felszólalások, címváltoztatások s előfizetési pénzek nem a szerkesztőségbe, hanem a kiadóhivatalba (Teréz-körút 23.) küldendők. Több kérdésre a jövő számban.*

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	göygmnasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

A henyelés forrásai.

Valamint a hatalmas tömegével tovahömpölygő folyam apró, majdnem jelentéktelen patakoknak köszöni eredetét, erejét; épp úgy keletkezik az embernek gonosz, avagy jó szokása a csekélységnek látszó körülmények váratlan alakulásának módozataitól. A henyelés azon rossz tulajdonságok közül való, melyeknek számos forrása van, de amelyeket alaposan ismernünk kell, hogy a henyeléssel sikeresen szembeszállhassunk.

Ha a belső okokat kísérjük figyelemmel, azt tapasztalhatjuk, hogy e rossz tulajdonság sok embernek már a testi szervezetében leli alapját. Az ugynevezett flegmatikus vérmérsékletű embereknek sokkal nagyobb fogékonyságuk van a tétlen életmódra, mint a többinek. Ez a hangulat még betegségek lehet a következő igénylő foglalkozás után is. Lehet még a lelki nyugalom utáni törekvés egyik eszköze is. Az ember kerüli a munkával járó mozgást és fáradozást, ehelyett minden idejét jókedvűen, élvezve, szórakozva szeretné eltölteni. Hamis életelveknek, téves szempontoknak is lehet még rossz hatásuk. A henyelő azt mondaná: nem arra való az ember, hogy folytonos munkában gyötörje magát; eleget dolgoznak a világon mások, akiknek hivatásuk a munka; ő tán a drága egészségével fizetné meg a munkát, ezt pedig nem kívánhatja tőle senki, de nem is tenné meg. — Végül megrögzött szokása már az embernek, hogy a munkával járó örömet, megelégedést ne igyekezzék magán tapasztalni, hogy a jóleső munkátlanság káros követ-

kezményeire szemet hunyjon; nem is csoda azután, ha az embernek oly nehezére esik a saját hibáinak beismerése és annál inkább azoknak elejtése.

Talán sokaknál eléggé könnyen menne még az is, ha nem szólnának még bele az előre láthatatlan, a váratlanul alakuló körülmények. Ezek között legfontosabb a mások rossz példája. A szülők sokszor elmulasztják gyermekeiket a munkásságra serkenteni; rokonok, jóbarátok beszédeikkel, tétlen életmódjukkal gyakran tartják vissza a szorgalom utjától a jobb érzésű ifjakat. Nem kevésbé káros hatással jár a magas állás és vagyon. Ez utóbbival rendelkezők közül sokan, sokszor megfélemednek arról, hogy ha már helyzetük nem is tesz kötelességükké semminemű munkát, tartoznak azért úgy maguknak, mint az emberiségnek azzal, hogy magukat tökéletesen kiképezzék.

Az említettekön kívül még hány és hány mentsége van a hanyag embernek! Az egyik eddigi szorgalmának sikertelenségéről panaszkodik; a másik dolgozik, de a viszonyok úgy látszik, ellene esküdtek; a harmadik túlsokat eszik és az öli a szerénységet belőle; és így tovább; mindenik kivágja magát, egyik sem hibás — szerintük.

Valamint az a hatalmas folyam — amely gyakori vad áradásaival megmérhetetlen károkat okoz — értelmetlenné tehető, ha a kis patakokat helyesebb utakra tereljük; ép úgy szabadulhat meg az ember romboló hatású szenvedélyeitől, ha kerüli a körülményeket, melyek amazokat szülik és táplálják.

MIAMIS KIRÁLY.

Irtta: WALDEN EDMUND.

Kilenczedik fejezet.

Vigan vonultak végig a francziák a Senandoa-völgyön.

Seregük vagy kétezer emberből állott már, hogy a tábornokkal találkoztak és azonkívül volt vagy nyolczszáz főnyi indiánból álló segédesapat. Hat öszvér vonta az ágyukat.

A menet élén indiánok haladtak, épp úgy az oldalán is; a zászóalj, hová embereink menekültek, a közepén volt.

Amidőn a menet a völgyből kiért, nyugatra vonult, és egy nagy lapályon pihent meg.

A francia csapat élén a vitéz Dieskan tábornok állott.

Ugy volt, amint embereink gondolták. Dieskan emberei egyesülni akartak az Erie-tó felől jövő csapatokkal, hogy közös erővel törjenek az Ohio-völgybe.

Még eddig sem a szövetséges csapatokkal, sem az ellenséggel nem találkoztak.

Obermont ezredes részletesen elmondta a tábornoknak, hogyan kerültek hozzájuk a foglyok és bemutatta neki lord Sommersetet.

A tábornok annyira felháborodott sir Edmund eljárásán, hogy elutasította őt a katonáktól a máhacsapatokhoz; egy ideig ott ballagott, azután nyomtalanul eltűnt.

Gyorsan utólérté őt a boszuló nemezis, másnap holtan találták az erdőben; valószínűleg czimborái, a huronok ölték meg.

Burns szomorú volt, aggódott gyermekei miatt.

Bob dohányt kapott a francia katonáktól és jóízűen szippantott; mellette haladt Wayteta.

Sir Richard egy ideig Brisson marquissal ment, azután pedig visszatért övéihez.

— Nemsokára hallunk agyudörgést, Burns Mister.

— Talán közelünkben vannak az angolok?

— Azt hiszik ezek.

— No, ha csakugyan úgy lesz, akkor csak az angoloknál szeretnék lenni. A francziák jól fogadtak bennünket, azt meg kell vallanom, de mindamellet sem tudnám elnezeni, hogy a francziák lövöldöznek testvéreinket.

— Én azt hiszem, — mondá Sir Richard, — legjobb visszavonulnunk, a máha csapatokhoz, ha összeütkezésre kerül a dolog a francziák és a mi embereink között; csak így védhetjük magunkat az angolok golyói ellen.

— Igaza van, Sir Richard.

— Bajos volna ellenségesen fellépniük a

francziák ellen, akik oly barátságosan fogadtak, megvédtek bennünket az indiánokkal szemben.

— Igen, Sir Richard, én is már másképp gondolkozom a francziákról.

Majd így szólott Sir Richard Burnshoz:

— Ön nagyon esüggeteg, barátom.

— Nem esoda, mylord. Házam valószínűleg a lángok martaléka; és gyermekeim? Hol van Marym, hol van Johnom? Ki tudja, élnek-e még? Lehetnek-e másban vigaszt, mint az imában?

— Átérttem fájdalmát, Burns barátom, csak nem vigasztalhatja más, mint az Isten irgalma; majd csak elintézi Isten az ügyünket.

— Elkészültem mindenre és leghőbb óhajom, hogy gyermekeimmel mielőbb találkozhassam.

— No, öreg testvér, — mondá Bob Waytának, — hát te belőled mi lesz? Hová akarsz tulajdonképen menni, ha elváltsz tőlünk?

— Wajteta veled marad, — felelé bizalomteljesen.

— Hát biz jobb is volna, szegény feje, ha ismét fehérek közé juthatnál.

— Wayteta Bobnál marad.

— Jó, de én azt hiszem, Wayteta oneida harezos.

Az örült némi gondolkodás után így szólott leverten:

— Igen, oneida — oneidák jók, — de jobb Bobnál lenni.

— No hát Isten neki, maradj nálam; hisz egy kis eszed még van, láttam, eléggé bátran viselted magad s megmentetted életünket. Nem fogjuk elfeledni.

— Hahaha! — nevetett Wayteta, — oh, Wayteta okos, ő mindent tud.

— No, azt ugyan nem igen mondhatod.

Lassan — mondá az örült:

— Mindent tud, előbb más neve volt, csak nem jut neki most eszébe.

— El is hiszem; biztosan elraboltak a vadak és aztán elvették eszedet.

— Gondolkozva mondta Wayteta:

— Igen, Wayteta mindent tud, ő csak nem bírja elmondani.

— Ha becsületes keresztények közé kerülsz, majd csak helyre áll az eszed. Ha volna házam s birtokom nálam maradhatnál, de magam is mindig az Ontarion vagyok; no majd csak meghuzhatod magad valahol.

— Igen, igen, Wayteta Bobnál marad.

— Igen, igen, Wayteta Bobnál marad.

A talajviszonyok ez alatt megváltoztak; erdős halmok terültek el előttük.

Az erdő felől puskaropogást lehetett hallani. Mindannyian vigyáztak, a csapat elcsendesedett, de azért szakadatlanul folytatták utjokat.

— Az ütközet megkezdődött, — szólott sir Richard.

— Isten adja, hogy a jó ügy győzzön.

Hallgatódtak; mind közelebbről hallották a

puskalövéseket, amiből azt következtették, hogy az indiánokat visszaszoritják az angolok.

Megfújták a trombitákat; s csatarendbe állottak.

Dieskan tábornok lóháton volt; egy magaslátrol nézte távesövn az ellenséget.

A tábornok parancsára az oldalon levő indiánok a csapat elejére mentek.

(Folytatása következik.)

„A magyarokhoz“.

Berzsenyi költeményének poetikai fejtegetése.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Ez a fenség boruja nehezedik rá mindjárt a bekezdő sorokra.

«Romlásnak indult, hajdan erős magyar!
Nem látod, Árpád vére miként fajul?»

A költő szíve tele van keserűséggel, tele van fájdalommal, mik áthatják egymást kölcsönösen. Amaz élesebbé teszi fájdalmát, emez mélyebbé keseredségét.

Az elsőt korcs nemzetének látása oltja valójába, az utóbbit reflectáló, a mythicus multon merengő természeté közvetve csepegteti oda. Nem tudja objective felfogni, elemezni a valót, tekintete a jelenből a ködös távolba réved, az elfajult «Árpád vére»-ről a «hajdan erős magyar»-ra szökell. — A régi idők fényébe belekábult, beleítasul s mint fagyos esep a forró testre, úgy hat rá a kijózanító igazság. Lázongó lelke csak a szédítő ellentétet látja. Ott a büszke nagyság, emitt a sirba rogyó nyomor, ott a dicsőség tűző sugara, itt a szegyenek foltja, ott a segítő gondviselés, itt az Isten sujtó jobbja, büntetése:

«Nem látod a bosszus egeknek!
Ostorait nyomorult hazádon?»

A költő im vallás erkölcsi alapra áll, közeledik az erkölcsi óda tendenciája felé. Esményi felfogása, mely bűnre megtorlást idéz, ölelő fonalként kapcsolódik hozzá a gondolatmenet-hez, ott eszesododik ki a főeszmében s végső accordja az utolsó strophában érinti a világromok felett kesergő költőnek lelkét. E 2 sor értelmét, mely keresztény szellemben tisztult mása az «Ad Romanos» szavainak:

«A megvetett Ég sok nyomort mért
... a gyászba borult hazára» —

magyarázza, bővíti Berzsenyi tovább.

Rámutat bizonyosság, tanukép a multa, hol nem a véletlen, nem is a vak szerencse, hanem a tettekben nyilatkozó gondviselés tartotta, emelte fel a nemzetet; a kísértés törében az az ismeretlen erő edzette meg, a pusztulás előtt az a láthatatlan kéz ragadta, a sirnak széliről s a megalázó vész tisztító tüze után az a titkos ige hirdette ki neki a bocsánatot. Forgatja a történelem lapjait, nézi a változó képeket: Itt a fény az árnyba omlik... de most újra világosság tör bele a ködbe; ott vérpatak szalad... s tovább már az örvény át hidalva. Minden betű egy felsőbb segélyvel elviselt, átélt szenvedést jelez; ime

«Nyolcz századoknak vérzivatarja közt
Rongált Budának tornyai állanak,
Ambár...»

annak a multnak is volt bünje, hibája elég. Ősi pártoskodás, nemtörődöm meggondolatlanság, hirtelen indulat, mi a szívet vak tüzre gyújtja, bölcs Kálmánnal kitolatja a kis gyermek szemét, pedig a fátum már ott leselkedik s lecsap a prédára, az aradi 68-ra. Szegény, szegény magyar! hiszen

«... ezerszer vak tüzedben
Véreidet, magadat tiportad.»

Es mégis a mult borujában fénysugarak cikáznak el. Annyi küzdelmen keresztülgázolt a nemzet! Él magyar, áll Buda még, erőnk, hatalmunk e symboluma, ha romban is, ha düledezve; ám minden rovátkos kódarab egy megszentelt emlék, egy élő rege a hőskor cyclusából; de e romokat

«Elszörja, hidd el, mostani veszni tért
Erkölesöd: — undok vipera fajzatok
Dulják fel e várt, mely sok ádáz
Ostromokat mosolyogva nézett.»

A költő visszatér a jelen pusztulásához, melynek óriási méreteit egy hatalmas vonással egyszerre elénekbe állítja. Az egyik okot: az erkölcsök megromlását is itt jelzi először, de csak általánosan: elemezni, apróra boncolni, részleteiben, nyilvánulásaiban feltüntetni még késik. Előbb az erkölcsi világot kell ködűző fáklával felkutatnia, hogy jobban kidomborodjék, szembe tűnjék az ellentét: a tiszta élet jótékony erejét s a mellett, hogy hitelre találjon, reális következményeit is felderítenie; hogy biztos alapra fektethesse a főgondolat domináló oszlopait: e sarkítétel igazságát a történelem logicus okoskodásával bizonyítja. Azért példákra utal:

«Nem ronthatott el tégedet egykoron
A vad tatár khán xerxesi tábora
S világot ostromló töröknek
Napkeletet leverő hatalma . . .

Nem fojthatott meg Zápolya öldöklő
Századja, s titkos gyilkosaid keze :
A szent rokonvérbe füresztő
Visszavonás tüze közt megálltál . . .

Igen! A Mohi terén nem hunyt le a nap, Mohács után másfél század múlva újra fölkel a főnixszmadár: rongált Budának tornyairól leveszett a félhold, magyar lobogó uszott a légben újra; a mult kísértő rémei sirjokba vissza tértek. Zápolya emlékére fátylat dobtak az unokák; a rokonvér megszáradt az ősi kardokon, a «titkos gyilkosok»: pozsonyi, eperjesi bírók, vasvári alkuvók keze megkötöttet. A mult megtisztult, a salaktól,

«Mert . . .

a gondviselés kegyét kiérdemlő

« . . . régi erkölcs, spártai férfikar
Küzdött s vezérelt fergetegid között».

A költő negatív uton jő az elkorcsosulás újabb okához. Elmult éreynkről beszélve rámutatott a jelen bűneire, mulasztásaira. Az égi kegy s a régi erkölcs mentő horgonya mellett a személyes vitészség, a bajnoki érdem őrizte meg a nemzetet a százados viharokban: s most az elsőt a modern kor szenvelgése eldobta magától, a másik utjáról letántorult s a harmadik a magyar szivekben elhamvadt tűz, kialudt parázs. Pedig Berzsenyi egész költésze mutatja, hirdeti, mily nagyra tartotta a magyar Horatius a férfiban a hősi elszántságot, még a hatalmas nyers erőt, a «testi kegy»-et is. Mintha álmag szeme jelenést látna, fényből, napsugárból szőtt álom látogatná, előtte lebegnének kacagányos, honszerző apák; kevély zászlót emelve a Corvin Bécsrontó hadi népe

jönne; esőtáros paripán kétkardu Kinizsi robogna utánok; azután a vezekényi halvány Eszterházyak halálra szántan; fényes vasban Trézia bajnoki . . . mind hősök, pannonok —: oly ódai tüzrel kiált:

Birkózva győztél, s Herculesként
Érezbuzogány rezegett kezdedben.

Mennyi élénk szín, férfias ecsetvonás, hű onomatopoeia . . . tiszta lelkesedés; és utána alároskad a hang ereje, tompa bugással sir az ének.

Most lassu méreg, lassu halál emészti.

A méreg: a veszni tért erkölcs; a halál okozója a kores gyöngeség: a költő szívéből mintha minden remény kilopta volna magát rajongó lelke csak a dicstelen temetést látja;

Nézd: a kevély tölgy, melyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,
S egy gyenge szőlőtől földre terítettik!

E sorok képezik az allegorikus keretet a dalnok pessimisticus világnézetéhez. Nem hisz csalóka ábrándban, kába tüneményben a reális élet ellentétes változatai között óvatosságot, váratlan esélyekre való kora elkészülést parancsol. Ime, a tisztító vihar csak edzi az erőt, önbizalmat költ, mi hamar elbizottsággá, göggé fajul; s akkor a keblünkön melengedett élősködő raj csigaházából kitolja szarvait s megrohasztja életerőnk. Az északi szélvész le nem tör s egy más-más szellessapás megöl.

Még egy-két vonással a «lassu halál» képét bontogatja ki a homályból az ódairó, de már sejteti a fordulatot, már világosan célzó és némán utal a következményekre. Mert ime természetszerűen felmerül a kérdés: Mi az oltalom az élő férgek ellen, mi véd meg a bukástól, a gyalázattól, a gúnykacajtól? Óh már régen megadva a válasz: «régí erkölcs, spártai férfikar.» A költő már a tetőn áll. A m igazságot a rendszeres, ok és okozatos történelmi egymásutánból, a gondolatmenet logikájából, a természet példáiból kihüvelyezett, ideje kimondania:

Igy minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha elvész,
Róma ledül s rabigába görnyed.

Ez állambölcseleti törvény indukáló kutatás eredménye. Alapja ott van lerakva, észmerészei ott vannak összegyűjtve az előző sorokban. Az egyes strophákban külön kiemelkedő érzelmek, megjegecedő gondolatok egymást támogatva egy nagyszerű egészszé szövetkeznek, erősöd-

nek: Az erkölcsi álláspont megszilárdul, a példából kifejtett eszmesor biztos itéletté tömörül, a ledölt tölgy sorsa a rabigába görbedő városban ismétlődik. Másrészt itt is megrezeg az első stropha dörgő haragja, fekete színe elsikamlík: a reminiscentiákon alapuló főgondolaton; a multba néző álmodozás ott beszél a Róma romjain kalandozó költő elborulásában, míg az eszme fenségén kisugárzó lelkesedés ugyanaz, melyet a régi erkölcs korára való emlékezés ébresztett előbb. — Deres fény, meddő indulat! Az elegicus légkörből kiemelkedő ódai páthos oda lesz mindjárt. Hiszen a régi erkölcs sehol. Az ország támasza eldőlt, talpköve kihullott: az épületre csak pusztulás vár. Hiába áll előtte az intő példa: a füstölő falak, dülöngő kövek városa ott a vandal kor ködös távolában, el kell vesznie, enyésznie, mert

Mi a magyar most? — Rút sybarita váz.

A költő mult és jelen közt hanykódó lelke a kétségbeesés fokán van. Ajkára tán önkéntelen tolul a kérdés: ha nincs-e mentség az itélet alól, ha rá kell azt alkalmaznia a saját nemzetére? Igen a mult dicsősége: a tiszta erkölcsiség s a férfierő kiveszett. A sybarita bűnös és elpuhult. — Ime a bűnök ironikus világitásban egymásután:

Letépte fényes nemz. ti bélyegét,
S hazája feldult védfalából
Rak palotát heverő helyének.

Elődeinknek bajnoki köntösét
S nyelvét megunván, rút idegent cserélt,
A nemzet örökét tapodja
Gyermeki báb puha szíve tárgya.

Mind magyarázza a «Romlásnak indult haldan erős magyar» fájó szavait. Keserű szemrehányások, súlyos vádak, melyek úgy vannak csoportosítva, hogy mindjárt kitetszik a mult két mozgató motivumának: az erkölcsnek és hősi erőnek hiánya, veszte, mit az első három sor csak vázol, de a következő versszak már magyaráz. Amott általánosan van érintve a nemzetnek régi erényiből való kivetkezettisége s mostani asszonyias gyöngesége, emitt már határozottan fel van tüntetve, miben áll ez és amaz. Innen van, hogy az utolsó sorok vádjai, ha nem is nagyobb erejűek, határozottabb körvonaluak, nyomósabbak. Mig amott inkább tág keretben van jelezve a nemzetietlenedés rákfenéje, itt szemébe van dobva a magyarnak, hogy ruhájában, nyelvében érzésében németté, francziává lett, eladta szabadságát, tapodja hazája törvényeit; mig amott csak henyének, a bűnösségig tunyanak van

elnevezve, emitt kéjenczezdé van lealacsonyítva, értéke gyermekéén alul szállítva. Ezek azok a sorok, melyek a nemzeti költő lelkiületét és költészetét ép oly erős színekkel jellemzik, mint a kesergő Hymnus a Kölcseyét, vagy a szilaj esküdal a Petőfiét; ép oly hű világot vetnek a korra, a társadalmi viszonyokra, mint az a 20-as évek halavány reményü magyarságára, ez a mámoros martius forradalmi szellemére; mert a vonatkozások a költő subjectivitását nézve: őszinték, objectív felfogását tekintve: igazak.

A költemény első 10 strophájában az erkölcsi óda eszközeinek csak egyik fele van felhasználva: a korholó szemrehányás, az ostorozó harag, a sértő guny. Buzdítás, lelkesítés, mely javítást czéloz, ha van is: zord vonásu, körül csupa sötét szín, fekete kép: avar a dőlő tölgy alatt, rom a Buda bástyáin belől. A költő maga is visszadöbben az éjjeli világítástól, elfordul a jelentől, a ködbe izgató, ingerlő fényt szór: a multról emlékezik. A nagy Horatius a gyáva «aranykor»nak Scipióról regél, ki bekeverte

Pün vérel a sik tengerek árjait.

A magyar költő a honszerző törökverő apákról dalol.

Oh! más magyar kar mennyköve villogott,
Atilla véres harcait közt, midőn
A félvilágai szembeszállott
Nemzeteket tapodó haragja;

Más néppel ontott bajnoki vért hazánk
Szerzője, Árpád a Duna partjain;
Oh más magyarral verte vissza
Nagy Hunyadiak Mahomet hatalmát.

De ha a délibábos képek el is ringatják lelkét, ha belemerül is lazás gyönyörrel a mult álmaiba, feledni nem tud. Csak felriad, feleszmél:

De jaj, csak így jár minden az ég alatt!

Panaszát, keservét már nem tudja harag mezébe öltetni, a satyrai hangulatba belefáradt. Ez már a tompa megadás szava, a kétségbeesés fásultsága.

Forgó viszontagság járma alatt nyögünk,
Tündér szerencsénk kénye hany-vet,
Játszva emel s mosolyogva ver le.

Egész antik felfogás, stoicus világnézet, a mellett, mintha e zord philosophiában a Budha vallásának szele csapna meg, mintha ez a fátum kerülhetlenségében való megnyugodás már a Nirvána hitéhez közelegetne. Mindenesetre távolodik a költő a valláserkölcsi alaptól,

melyre eddig épített. Ki az első strophában Isten igazságát hirdette, most hisz a szerencse szélyében, a «forgó viszonság» mythológiai elvében. Mindazonáltal magának az alapgonddalnak következetessége meg nem inog, ha a látszat ellene szól is. Mert Berzsenyi most is azt hirdeti, hogy bűnre büntetés következik, hogy a Tiberis városát az erkölcsstelenség döntötte meg, nem a tündéri szerencsének kénye. Az csak a Brutusokból csinált Nérokot és Caracallákat, csak az erkölcsöt fordította erkölcsstelenségre, az emberi jellemet változtatta meg, büntetett — mert:

Felforgat a nagy századok érezkeze
Mindent; ledőlt már a nemes Ilión,

A büszke Karthágó hatalma,
Róma s erős Babylon leomlott.

Minden pusztaság, rom. A szent város om-
ladékán ke-ereg Jeremiás.

A költő érzi mindezt; szemében reszket a
könyű, mellyel elbucsuzott Aeneas a lángba
borult Iliontól, szívében zajlik a Hannibal kinja
Záma után . . . s a mint belebámul a pusztá-
tába, hol megint végsőt lobog egy halvány,
pisla mécs, csak hallgatja némán a messziről
idesíró sóhajt:

Damnosa quid non imminuit dies?

Fejes Béla.

Jókai „Sárga rózsá”-ja.*

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Tündérvilágban élek; az ég kapui nyitvák
előttem és röptöm nem gátolja semmi
földi rög: Tatragi Dáviddal az istenülés
perceit érzem. Az eget magasságából a föld
mélyébe szállok és végig kísérem Berend Ivánt
vészes útján. Ott vagyok Hermina sirja mel-
lett, érzem Bánffy Dénes vészhozó csókja gyö-
nyörét s szívembe fogadom a Decsi Sándor
nagy keservét. De hol állapodjunk meg? Szu-
nyoghy Ozmonda grófnő démoni szerelme ép
ugy esábit, mint az új földesur Elizének ki-
mondhatatlan kedvessége. De hagyom ezeket
s egy ugrással a mi szép alföldünknek annyi-
szor megénekelt részén, a Hortobágyon ter-
mek. Minden még a régi, csak az emberek
mások. A betyár élet romantikája csak egy-egy
méla dal, sejtelmes emlékezősköpen esendül
be a Decsi Sándor tragédiájába. Ott áll a mér-
hetetlen pusztán a csárda, de nem a Petőfi
tűrről pattant bogárszemű menyecskeje forgo-
lódik a tűzhely körül, hanem egy karesu vi-
rágszál: a csárda bérlő leánya, a «Sárga ró-
zsa.» Nem volt ennek párja az egész Horto-
bágyon; a ki tengermély szeméibe belenézett,
nem tudta, ezen a világon van-e, vagy a má-
sikon? Így felejtette rajta a szemét a Horto-
bágy legnyalkább csikósa és legdelibb gulyása.
Ime itt van a tragédia expositiója, a későbbi
tragikus kifejlődés magva, melyet a költő a
regény elején a két legény találkozásakor
elénk tár.

Decsi Sándor, a csikós, éppen a katonaságtól
szabadult ki, s míg ő a császárt szolgálta, ad-

* Jutalmazott pályamunka.

dig Lacza Ferkó, a ki kukának hazudta ma-
gát, elcsábitotta tőle kedvesét, ámbár Klárika
igazán most is csak a csikóst szereti. Decsi
Sándor meglátja vetélytársánál a lánytól sze-
relmi zálogként adott sárga rózsát és fogadást
teszen, hogy boszut áll rajta. Így megy a csár-
dába, a hol Klárikával éppen nem a legszebben
bánik, a mire a leány, hogy kedvesének elhi-
degült szerelmét felkeltse, «nadrágujas ember-
két» (atropa mandragora) kever a borába, mit
valami javas asszony tanácsolt neki. A legény
halálos beteg lesz, de az ideje korán nyújtott
segély, vas természete s Klárika önfeláldozó
ápolása megmentik s a bíróság félrevezetésé-
vel megszabadítja Klárikát a börtöntől.

Ezalatt Lacza Ferkó egy eladott gulyával ut-
nak indul Morvaország felé, de mikor meg-
hallja, mi történt Decsi Sándorral, szétugraszta
a megvásárolt gulyát s visszatér. A csárda ud-
varán találkozik a két legény, összeszolalkoz-
nak s a dolognak párba lesz a vége, a mely-
ben Lacza Ferkó ott hagyja a foga fehérét s
Decsi Sándor elbujdosik és soha sem is látja
a «Sárga rózsát.»

A mi a regényen az első pillanatra a leg-
szembeötlőbb: az egyszerűség. Maga a cselek-
vény is fölötte egyszerű s eléggé mindennapi.
Két legény szerelmes egy leányba, a leány
igazán csak az egyiket szereti, de jól esik
hiúságának, hogy a másik is rajt felejtette a
szemét. Evvel a két legényt összeveszti, azok
tusára kelnek s a conventionalis felfogás sze-
rint — a győztes elviszi a leányt, itt pedig a
győző sebzett szívével elbujdosik. Ebben a mo-
mentumban domborodik ki a leghatasosabban

a főhősnek, s így a regény irányának az esz-
ményisége. Más legény Decsi Sándor helyén
feledné azt a keveset, a mit a multból felej-
tenie kell s magáévá tenné a leányt, aki most
már nemesak szerelme, de győzelme révén is
az övé. Ha Decsi Sándor így tenne, lélektani
valószínűséget tán többet nyerne a regény;
tán azok, a kik az eszményi embert nem ismerik
el, nagy garral hirdetnék, hogy ime a natu-
ralizmus győzhetetlen, mert hiszen Jókai is
táborukba szegődött; de veszítene a regény
abból, a mi a legfőbb bája: a költőiségből.
Mert lehet, hogy ez a Decsi Sándor nincs
meg a valóságban, de létezése nem lehetetlen-
ség. Ha csak halvány képmása is meg van
ennek az embernek, akkor a költő eljárása helyes,
mert mint Arany mondja:

Nem a való hát annak égi mása:
Lesz, amitől függ az ének varázsa.

S ki meri azt mondani, hogy Decsi Sándor
alakja nem valószínű, ki azt, hogy a regény
nyert volna a conventionalis kifejelettel? Csak
Decsi Sándor játszotta volna el az olvasó ro-
konszenvét s avval az érzéssel tettük volna le
a könyvet: ismét egy «tuczat-ember». Mig így
a regény igazi remekmű hatását teszi ránk,
mert érezzük, hogy igazi ihlett szárnyalású köl-

tői szellem munkája, melynek van érzéke a
valóság szép jelenetei iránt, de tudja, hogy a
költő leglényegesebb feladata az eszményítés.
S ennek az eszményítésnek a teljes mértékét
téveszti Jókai igen sok regényében szem elől.
Mert míg a naturalisztikus-iskola, korunk leg-
elterjedtebb irodalmi iránya, visszafelé eszmé-
nyit, addig Jókai gyakran annyira megy, hogy
hőseinek új világot teremt, s azokat oly tulaj-
donságokkal ruhazza fel, a melyek lélektani
alapon lehetetlenek.

A regény ideális irányát már fentebb kimu-
tattuk, most még a reális felfogás nyomait kell
keresnünk. Ez a legpregnansabban abban nyi-
latkozik, hogy Jókai a Tainetől felállított, a
naturalisták és realisták elfogadta «milieu» el-
méletét alkalmazza, a mint azt a jellemekből
bebizonyíthatjuk. Taine ugyanis azt mondja,
hogy az ember testi és szellemi életére három
tényező van igen nagy befolyással: a milieu
(környezet), a race (faj) és a moment (a törté-
neti eseményekből leszűrődött alkalom.) E há-
rom közül is különösen az elsőt használják
szerte a realisták, úgy a szépirodalomban,
mint az irodalom és művészet egyéb terén.
Lássuk, mint használja fel Jókai ezt az indi-
kétot.

(Folytatása következik.)

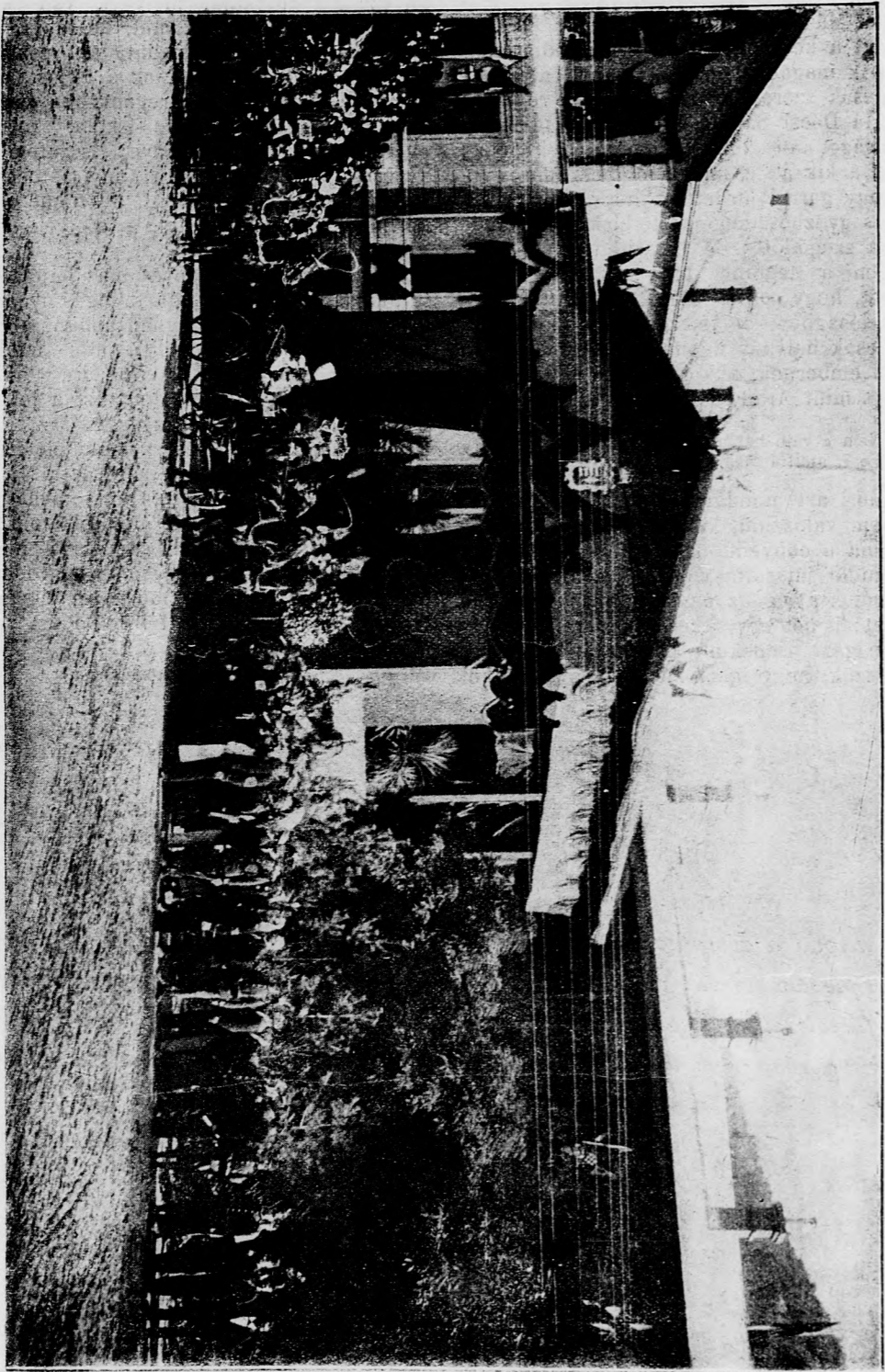
ŐSZSZEL.

Már hervad a rózsafa gyöngye virága,
Megcsipte az ősz rideg, éji szele;
Már fátyolozott a nap égi világa,
Játékít a róna nem üzi vele.

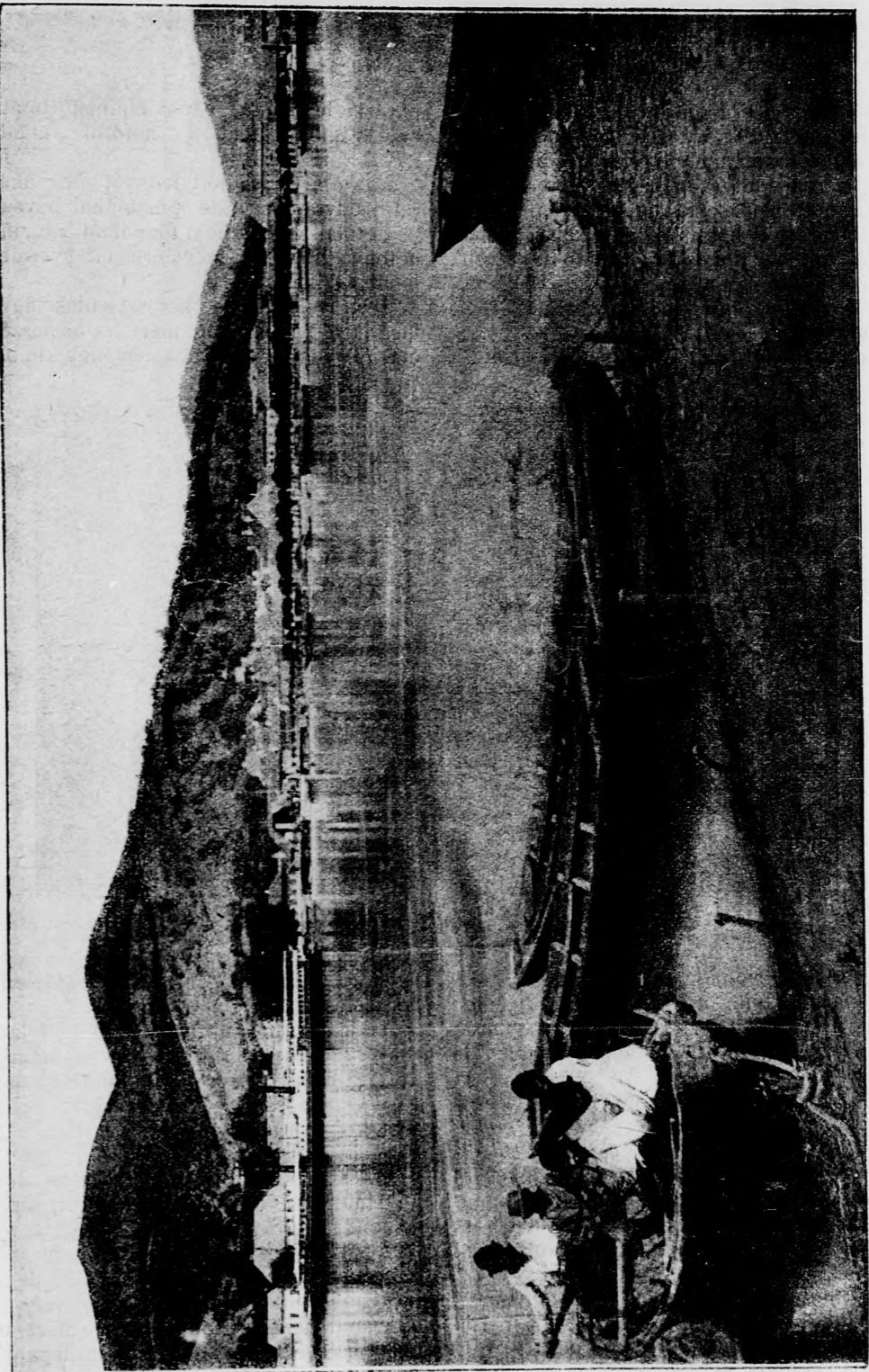
Nem zeng aberekben a vig csalogánydal,
Nem repdes a tájon a fecskemadár,
Eltűne a kedv, öröm árja a nyárral,
Minden letarolva, kihalt a határ . . .

Bolyongok az ősz-letarolta határon . . .
Könyfátyol előnti-borítja szemem,
Álom vala hát java életem, álom?! . . .
Ifjú koromat siratom, keresem . . .

Kosztolányi Zoltán.

A KIRÁLYOK ELINDULÁSA.
(Részlet a Vaskapu megnyitásának ünnepeiből.)

ORSOVA LÁTKÉPE.

Babona a holdról.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

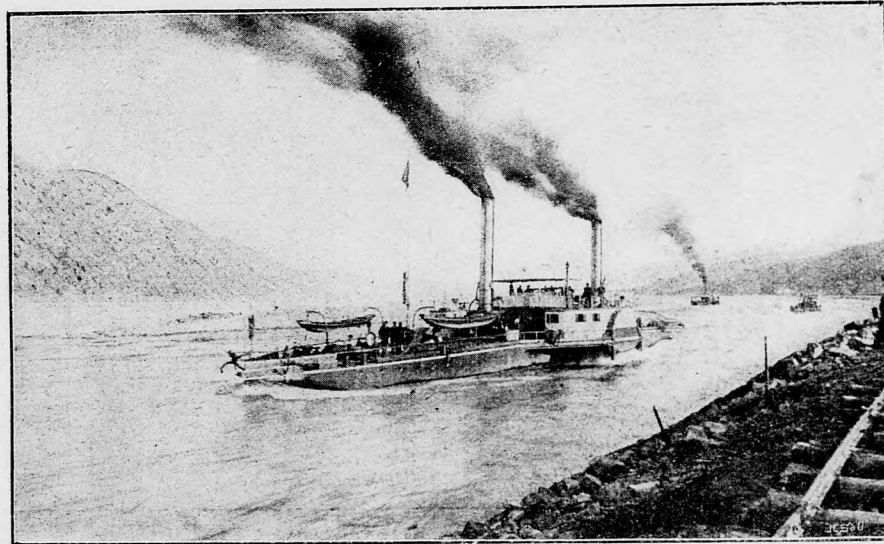
A hold korongja havonként ismétlődő fényváltozásainál fogva az emberek különös figyelmét mindenha magára vonta. Sőt, a mi több, a régi kulturnépek épp úgy, mint a mohamedánok és az izraeliták mai napig is, időszámításukat a hold fényváltozásai szerint rendezték volt be. Ehhez képest időszámításuk hónapjai a holdujtság napjával kezdődtek, miből kifolyólag a hónapok felváltva 29—30 nappal állottak.

E régmúlt időből, midőn az emberi élet a

paraszt leányának egész élethistóriáját mutatja be, vonatkozással a holdról táplált babonával.

Az apa ujszülött leányát meg akarja mérteni sulyra nézve, de a mamánál heves ellenállásra talál, mert a hold fogyóban van, már pedig a fogyó holdnál megmérlegelt gyermek feltétlenül aszkórra esik.

Kereszteléskor a keresztszülék figyelemmel kísérik a pap imáját, mert ha az beszédközben elakad, vagy a gyermek nevének kimondásánál

AZ ELSŐ HAJÓ ÁTVONULÁSA A VASKAPUN.

mainál szorosabb vonatkozásban állott a holddal, származnak főleg a nép alsó rétegeiben mai napig is igen elterjedt babonák a holdról, melyek közül néhányat Schubert nyomán e helyütt is fel fogok sorolni.

Schubert, főleg a bajor nép között feltalálható babonákat gyűjtötte össze, de *érdemes volna ezeket nálunk is vidékenként összegyűjteni*. E lapok olvasói közül azoknak, kik szümeijüket falun töltik, bő alkalmunk nyílnék erre. A munkás néptől szépszerivel ezeket mind meglehet tudni, főleg, ha észreveszik, hogy azok iránt érdeklődünk.

Tegyétek meg, fiatal barátaim! Én meg vagyok győződve, hogy a szerkesztő ur tért fog nyitni közleményeiknek.

Schubert említett gyűjteményében egy bajor

tévedni találna, a gyermek kétségtelenül holdkóros lesz.

Ha a gyermek ujhold alkalmával lázba esik vagy fogyatkor göresöket kap, a mama annak jobbra fordulását esakis a hold fogyásának bekövetkezése esetére várja, addig még orvost sem hív, hiszen ugyis minden fáradság hiába való.

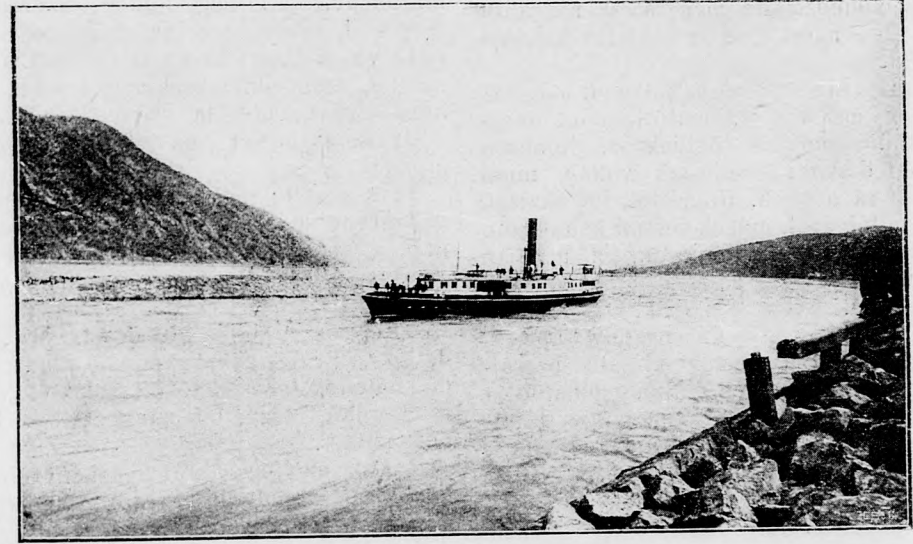
A kis leánykából serdülő leány lesz, a ki anyjának gondos vezetése mellett mind jobban és jobban ismerkedik meg a holdra vonatkozó babonákkal. A mama szigorúan meghagyja neki, hogy körmeit csak növekedő holdkor szabad levágnia. A leány megtanulja, hogy a hold világánál nem szabad fonnia, mert a ki ezt teszi, halottas szemfedőt készít magának. Buto-rait és konyhaedényeit szorgosan védi a hold

fényétől, mert a melyek a hold fényének voltak kitéve, mulhatatlanul összetörnek.

Igy gyarapodik a leány napról napra a hasznos tudnivalóban s nem sokára a mamáját is fölülmulja a jó háziszerek alkalmazásában. Midőn házuknál nagyon is elszaporodnak a patkányok, ő erre biztos gyógyszert tud, a mit az öreg juhászoktól tanult el. Holdtöltekor levágot 3 kecskebak szakált s evvel, mint biztos szerrel kifüstöli a patkányokat. Egyszer az édes mamája erős lázba esett, ő erre is biztos gyógyszert tudott. Ugyanis fogyó hold alkalmával egy eleven rákot kerített, azt anyja ágyába tette s onnan egyenesen folyóba vitte és a folyó sodrával szemközt a vízbe dobta. Az

tájban a falu keresztutjára jár ki, meggyőződést szerzendő, hogy atyjának lelke nem szokott-e ott megjelenni boszorkány tánczra.

A gyász elteltével Helenánk, (ez a hős nő neve), ellátogat a tánczestélyekre is, miközben szive szerelemre lobban a szomszédnak József nevű fia iránt. Holdtöltekor ott találjuk esténként a templom kertjében, halántékát a fű harmatjával nedvesíti, mert ez okossá teszi, már pedig álmában meg akar bizonyosodni arról, hogy Józsefje viszonzza-e vonzalmát. És ime a holdvilágos harmat megtette hatását. Heléna a holdtöltére következő éjjel azt álmodta, hogy József feleségévé vette. És miután ez nemsokára tényleg is bekövetkezett, persze

AZ ELSŐ HAJÓ A VASKAPUTÓL VISSZAJÖVET.

anyja nemsokára egészséges lett s az egész falu szentül hisz vala, hogy a beteg nem az orvos által előírt chinintől, hanem a ráktól lett egészséges.

Midőn végre az apja, daczára minden háziszerek alkalmazásának holdtöltekor meghalt, az egész családnak annál nagyobb volt a gyásza, mert a ki holdtöltekor hal meg, az magával viszi a ház szerencsésjét. E veszély elbáritására az öreg juhász tanácsára pénzt és kenyeret tesznek a koporsóba. Most meg attól tartanak, hogy így a megholtak lelkinyugalmát rabolták el, azért a leány minden holdtöltekor éjjel

növekedő holdnál, Heléna szentül hitte, hogy szerencsésjét a holdnak köszönheti. Mi természetesebb annál, hogy Heléna gyermekeit is abban a szellemben neveli, a melyben maga is nevedett.

Igy terjed a holdról szóló babona nemzedékről nemzedékre. A folyton fejlődő kultúra lassankint irtja ugyan a balhitet, de annak nyomai még századok múlva is feltalálhatók lesznek a nép között, mely ma még erősen hiszi, hogy a hold nagy befolyással van az emberi életre és hogy az időjárás majdnem a holdtól függ.

Bóbita Endre.

A vén diák.*

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Ezután többet dolgozott, többet fáradott, négy kemény fejű tanulóval vesződött; vissza akarta fizetni barátai jótéteményét, a kik tisztelni kezdték a vén diákot, a kik már ritkán mertek kaczagni, csak akkor, midőn látták, hogy jó hangulatban van a vén diák, az osztály örege, vagy akkor, midőn jó kedvre akarták hangolni a komoly ifjút.

Egy ízben az osztály legjobb piktora oda-pingálta a vén diákot a táblára, éppen midőn a pufók gyerekekkel a görög igét conjugáltatta. Iszonyu nehéz az a görög nyelv; nem is valami könnyen emésztette meg a szorongatott tanuló esze, — azért meg is zaklatta néhány-szor tanítóját.

A pufók majd kiugrott, majd kidagadt bőréből, a midőn az érdekes «pingatorium»-ot meglátta, nemkülönben a többiek is. Nehezen várták a vén diákot; kíváncsiak voltak, minő hatással lesz rá a tréfa. Némelyek le akarták már törölni a tábláról, mások semmi komolyabb következményt sem tulajdonítottak az ártatlan tréfának, midőn egyszerre — a tanakodásnak közepette — belépett a vén diák.

Oly hirtelen jött, hogy az osztály aprajagya nagyja meghökkent, a mosoly elszállt az ajkáról. Amde a mint a vén diák megpillantotta a táblát, azon jó magát és keményfejű tanítványát, hát olyan jóízű kaczajra fakadt, hogy az osztály pillanat alatt egy hahota lett. Ritka dolog volt az, ok csak egyszer fordult elő, hogy a vén diák nevetett.

Különben mindig komoly volt; csak ritkán mosolygott tanítványainak balga beszédin.

A mint maga is mondta, tanítványai közül legjobban a kis pufókot szerette, gömbölyű arcával, mosolygó ajkával és gyenge feleleteivel. Előadásai érdekesek voltak. Pontosan megjelent, nyájasan köszöntött mindenkit, azt azonban megvárta, hogy a kis pufók őt köszöntse. Mielőtt leült, feltolta a függő lámpát, hogy fejét bele ne üsse; aztán egy pohár friss vizet ivott, mert gyakran emlegette, hogy náluk rossz a víz. Majd leült, egyet köszörült a torkán, megkérdezte, mi volt az ebéd, meg-nézte, hány óra aztán magyarázott, tanított, kiabált, szavalt, a mint a körülmény, a helyzet megkívánta. A vén diák lelkiismeretes tanító volt.

Szenvedélye volt a vén diáknak a szavalás.

A Talpra magyar-t, a Vén cigány-t senki se tudta izzóbb páthossal, nagyobb lelkesedéssel előadni, mint ő. Kissé görnyedt termete kinyult, — fejjel volt nagyobb társainál, — haja lenggett, szemei égtek, arca kigyuladt, midőn ércezes csengő hangján lebüvölte társait, a közönséget, midőn szavalta:

Húzd, ki tudja meddig húzhatod?!

Anyja halála után még másfél évig szeretett és szenvedett a vén diák. Aztán sorvadásba esett, mint édesanyja, és küzdött még másfél évig a rideg földön. Szeretett volna még élni, szeretett volna még szenvedni; szeretete volna társai kaczaját hallani a zokogás helyett, szenvedni akart még sokáig, — de a halál megszabadította szenvedéseitől.

Gyászba borult az ifjuság, gyászba az intézet.

Tavaszi volt; megifjodott a természet, melyet arany sugaraival világított meg a mosolygó nap, a vén diák feje fölött magános, árva gyertya terjesztette kisérteties, halvány, gyenge sugarait.

A természet ujjá ébredését örömmel hirdették az Ur dalnokai: az éneklő madarak, a vén diáknál feketébe öltözött alakok meghatva, szomoruan, részvétellel hangoztatták a halotti bucsuztatót.

Máskor az ifjuság virágos kedvvel, nemzeti lobogóval vonult ki erdőre, mezőre, hogy élvezze a természet örök szépségeit; — a vén diákot is elkísérte gyászlobogóval utolsó útjában, hogy tépelődjék a halottak mezején a mulandóság szomorú gondolatán.

. Sir mindenki fuldokolva zokog a pufók tanítvány, hangosan jajgat a szalas legény, könyeket törölnék le a tanárok, de legjobban egy agg koldus, egy vén ismeretlen jajgat, elkeseredetten, haját tépve

Leborul a frissen hantolt sirra, szivrepesztőn zokog, keservesen, sokáig egész éjjel. Másnapra halva találták sirhalmán, a szíve szakadt meg. Találgatták, ki lehetett, de nem jöttek rá; oda temették a vén diák mellé: jogosan, az édesatyja volt.

A vén diák fejfájára pedig rávésték: *Szeretett és szenvedett.*

(Vége.)

Bergl Izidor.

Tompa, Petőfi, Arany.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Talán nem is egészen a véletlen játéka, hogy irodalmunk e három nagy alakja egy triászban egyesül. Ugyanazon iránynak képviselői, egy eszmének diadalát jelenti költészetük: kiválóan népies költők, a nemzeti elemnek nyitnak utat a magyar műköltészetbe. Összetartozásuk és szellemi rokonságuk magyarázata a körülmények okszerűségében, a korszellem örök törvényében kereshető. Az, a mi milliókban mint sejtés, mint kialakuláshoz még nem jutott vágy él, rendszerint nem egy egyénben, de többekben jut kifejezésre; azokban, a kikben a közhangulat a leghatározottabb vonásaiban nyilatkozik.

Pályájuk, munkásságuk kezdete és kifejlése jóformán egybeesik. Mind a hárman az átalakulás forrongásai közé kerülnek, s az idők demokratikus irányától vesz ihletést költészetük. Az a törekvés, mely a 40-es években a régi Magyarországot politikailag, társadalmilag a szabadelvűség szellemében átalakítani van hivatva, átterjed az élet más viszonyaira is, jelesen a nép azon köreire, hol érzése, gondolkodása, lelkének nemesebb világa tárul fel, közvetlenül, eredeti vonásaiban — költészetére. A népköltészet inkább, mint valaha, érdeklődés és tanulmány tárgya lesz. Napvilágot látnak Erdélyi, Kriza, a Kisfaludy-Társaság gyűjtései s az ország különböző vidékeiről összehordott népköltési gyűjtemények. A mieink is kezdik érteni és méltányolni, a mit a németeknél már korábban hangoztatott Goethe, s talán minde- nek előtt erős meggyőződésként hirdetett Herder a «Stimmen der Völker»-ben, hogy «a népköltés az igazi költészet», hogy ide kell visszatérnie — mint üdítő forráshoz — minden nép irodalmának, ha elernyed és elerőtlenedett. Ki tagadhatta volna pedig, hogy irodalmunk a jelen század első felében ez állapotba jutott; hogy költészetünkre a megújulás és felrészülés szükségére bekövetkezett. Mert kétségtelen, hogy a classicismus és romanticismus egymást felváltó hatásai nagy befolyással voltak költői irodalmunk külső és belső fejlődésére, de az is bizonyos, hogy az az egyik szigorú formatökélyének béklyóiban megmerevült, a romanticismusban pedig a műformák és tárgyak változatossága daczára sem találta meg a költői szellem azt az elemet, mely a szó nemes értelmében vett nemzeti költészet kialakulásához elengedhetlenül szükséges volt.

Pedig nem mondhatnók, hogy a népiességnek ne lettek volna előzményei irodalmunkban,

hogy ne lett volna meg annak története. A népiesség, mint költői motívum, tárgyban, fel-fogásban, eszmében, nyelvben és külső formában nem volt ismeretlen irodalmunkban már a XVI. századtól fogva. Kezdve a virágénekektől a kurucz-kor költői termékeiben, Csokonai, Czuczor dalaiban és életképeiben. Sőt, nemcsak, hogy fogadott el hatást költészetünk a népköltészettől s azzal mintegy a kölcsönösség viszonyába jutott, de abban egyszerűsmind a fejlődésnek határozott jeleivel is találkozunk. Balassit csak sejtelve vezette arra az irány felé — az idegen költők dalainak a magyar népdalok mintájára és népies formákka alakítására, — a melyen utóbb az 500 parasztdal gyűjtője s többnek maga is szerzője, a «Csikóbőrös kulacs», a «Parasztdal» írója, a «Falusi kis leány Pesten» népies muzsája már költői öntudata és műösztöne által vezetve haladt. És valóban, költészetünknél, s egyetemes irodalmunknak a 40-es években bekövetkezett irányváltozását, átmenetét ez előzmények nélkül helyesen alig itélhetnők meg. Nem szakadt el a mi költészetünk teljesen soha a néptől, a népszellemtől, csak el- és ki-kitévedett, s akkor, midőn az elv a politikában s közvetve az irodalomban is mind inkább követelődő lett, könnyen érthető, hogy a népiesség voltaképeni képviselőinek felléptét előzőleg azon íróink sem zárkozhatnók el az új idők költői irányától, a kik neveltetésük körülményeinél fogva legtávolabb állottak attól. A romantikus Kisfaludy Károly néhány dalában már a népiességgel érintkezik, ide hajol le Antaeusként, hogy ereje fokozódjék. A klasszikus szellemű Virág, ki a puritán Cato módjára lyránk elszelmeledése és ellágyulása miatt kesereg, öreg korában meghozza az új iránynak kötelees adóját. Abban a kedves, pár sorában: «Ha én rózsza volnék, hamar elhervadnék. Ne mondj hát rózsának, engem violának!» a nemes enyelgés játszóságával a nép keresetlenül természetes hangjához már egészen közel jut. A világos fejű Bajza, ha költészetében nem, elméletben annál sikeresebben kezdi fejtegetni a dal kellekeit. Költői nyelvünk megteremtője, Vörösmarty, a romanticismus tetőpontján genreiben, néhány dalában oly hangot hallat, olyan tájékon jár képzelme, hogy utána csak egy Czuczornak kell jönnie, hogy költészetben a népies tárgyat és hangot egyszerűségében, az érzés mesterkéletlenségében teljesen eltalálja. Mert igazában, Czuczor Gergely az, ki

első és erőteljesebb accordjait megüti annak a nagy epochának, melyet Tompa, Petőfi és Arany vezetnek be és visznek diadalra költészetünkben.

(Folytatása következik.)

VEGYESEK.

Maria Dorottya főhercegnő esküvője. Csütörtökön, november 5-én ment végbe Bécsben az udvari plébániatemplomban nagy fényvel és pompával Mária Dorottya főhercegnőnek József főherceg leányának esküvője Lajos Róbert Fülöp orleánsi herceggel. Az esküvőn jelen volt a király, a portugali királyné, József főherceg családjával, a főhercegek és főhercegnők legnagyobb része és számos külföldi vendég. Ez alkalomból is őszintén és leplezetlenül nyilvánult az a meleg, ragaszkodó szeretet, melylyel a magyar nép József főherceget és családját körül veszi.

Az egyetemi ifjuság Eötvös sirjánál. Halottak napjának kegyeleme nem feledkezett meg Eötvös József bárónak az ország szívtől távolabb eső, ercsi-i sirjáról sem. Az egyetemi ifjuság megbízottjai koszorút helyeztek rá s nevükben Kazay László beszédet mondott, melyet az ercsi-i nép a rossz idő dacára nagy számban hallgatott meg.

Szabó István emléke. A jeles hellenistának, a teljes Homeros első magyar fordítójának a Szent István társulat megkésztette mellszobrát. E mellszobrot a rozsnói főgimnázium és premontrei rendház udvarán állítják föl, minthogy Szabó István ezen intézetnek volt növendéke. Az ünnepélyes leleplezés most tavasszal fog megtörténni.

A pápai ev. ref. főisk. ifjusági képzőtársulata nov. 1-én tartotta IV rendes gyűlését tek. dr. Kaposy Lucián elnök ur vezetése alatt. Mult gyűlés jegyzőkönyve felolvastván hitelesítést nyert. Sörös Béla igazolja mult gyűlési mulasztását, társulat elfogadja. Könczöl Bálint bíráló olvassa «Shakespeare Coriolanus, Coriolanus és Volunna jellemzése» cz. székfoglalóját. Tudomásul veszik. Sörös Béla bírálja a második ülésen kijavításra visszaadott s most visszaérkezett munkát. Véleményét a választmány elfogadva, a művet megdicséri. Szerző Szánthó Gyula VIII. o. t. Szücs József szavalja a «Grand Cafféban» cz. költeményt Szaboleska M-től; Kosztolányi Zoltán bírálja az ötödik számú «Panasz» cz. verset. Vélemé-

nyével egyezőleg a választmány a művet félreteszi. Tóth Gyula szavalja a «Jézus a tengeren» cz. költeményt Fejes J.-tól. Néhány, a kört érdeklő ügy elintézése után a gyűlés a névsor olvasása után véget ért.

A bajai főgimnázium «Tóth Kálmán» önképzőköre f. évi október hó 18-án tartotta I. rendes gyűlését a következő tárgysorozattal: 1. A mult (alakuló) gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után, főt. Török Konstant, vezető tanár ur rövid megnyitójában üdvözli a tagokat és az önképzés hasznos és üdvös voltát fejtegeti: 2. «A hazáról» Petőfitől szav. Pápa I. VII. o. t. 3. «Magyar Misi» Aranytól, szav. Steinfeld A. VI. o. t. 4. «Ágota kis asszony» Kiss J.-tól szav. Schlesinger V. o. t.

A jászberényi. közs. kath. főgimnázium ifjusága f. hó. 1-én hazafias kegyelettel emlékezett meg az 1848-49-iki szabadságharc egyik nevezetes ütközetében, a tápió-bicskei csatában elesett és a jászberényi fehértői sarkertben örök nyugalomra helyezett névtelen hősről. Nevezett napon d. u. 5 órakor az egész ifjuság kivonult a város közepén felállított honvédelemkéhez, melyet már előzőleg virágfüzérekkel, lampionokkal és babékoszorúval díszített fel. Az ünnepély a himnusz eléneklésével vette kezdetét, mely után Oláh István VIII. o. t. lépett az ifjuság elé és lelkes beszédben méltatta a szabadságharcban elesett hősök érdemeit. Beszéde végeztével Ozorovszky János honvéd egyetemi jegyző mondott köszönetet az ifjuságnak a hálás megemlékezésért és lelkére kötötte az ifjuságnak, hogy csak egy eszme lebegjen előtte folyton: «A haza minden előtt!» Az ünnepély a szózat eléneklésével végződött.

A pécsi főgimnázium önképzőköre folyó hó 1-én tartotta rendes gyűlését. A jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után Stromayer G. VII. o. t. szavalta el «A lelkiismeret» (Szász K.-tól) czimű költeményt. Utána Szommer J. VI. o. t. szavalja «Egy gondolat bánt engemet» Petőfinek költeményét. Őt követte Sarl V. o. t. ki Petőfinek «Egy vén zászlótartó»-ját szavalta. Az önkéntes szavalók sorát Schneider K. VII. o. t. nyitotta meg Petőfinek «A hold elégiája» czimű költeményével. Őt követte Réder K. VIII. o. t. ki szintén «Egy gondolat bánt engemet...» czimű költeményt adta elő, megmutatván Szommernek, hogy hogy kell az ily költeményeket szavalni. Végül felolvastott «A föld látóképe a holdról» czimű sikerült fordítás, melynek szerzője Jeszenszky F. VII. o. t. Utána a gyűlés feloszlott.

A verseczi m. k. áll. főreáliskola «Jókai» önképzőköre f. hó 7-én tartotta meg alakuló gyűlését Kovalik János tanár úr elnöklete alatt. A tisztviselőválasztás eredménye a következő: alelnök Paksi János 8. o. t., titkár Tinke János 8. o. t., pénztáros Petrovics Béla 8. o. t., főjegyző Csuka Ferencz 7. o. t., aljegyző Dörmer István 7. o. t., könyvtáros Schmidt Felix 7. o. t.

A szegedi főgymn. önképzőköre nov. 8-án tartotta második gyűlését. A jegyzőkönyv felolvasása után Zimányi Gyula VIII. o. t. olvasta fel «írásbeli bírálataink» cz. értekezését. Arany János: Széchenyi emlékezetét sikerülten szavalta Gönczi Elemér VII. o. t. Fromm József VIII. o. t. bírálja Kiss Aladár VIII. o. t. «Visszapillantás ezeréves multunkra» cz. dolgozatát s azt diczéreire méltónak ítélte. Árpád jelleme Vörösmarty «Zalán futása»-ban. Felolvasta Rozenzweig Miklós VIII. o. t. Antonius beszéde «Julius Caesar» III. felvonásában. Sikerülten szavalta Spitzer József VII. o. t. Az életkorokról. II. rész. Felolvasta Thomay Ernő VIII. o. t. Gyulai Pál: Pókainé. Elégé sikerülten szavalta Mészáros Kálmán VII. o. t.

Garai ünnep. A szegszárdi polgári fiúiskola f. hó 5-én a költő halálának évfordulóján ünnepelte meg a város nagy fiának emlékét. Az intézet nagy termében jött össze az ifjuság a hallgató közönséggel, hol aztán lelkes beszéddel nyitotta meg Kardos Ignác, a magyar irodalom tanára, az ünnepséget. A műsor ez volt: Hymnusz, énekelte az ifjuság. Garay élete és működése czimű tanulmányt Kardos Ignác tanár olvasta föl. Garay, Szász Károlytól, szavalta Müller Menyhért IV. o. t. Forgetegben Tárkányitól, szavalta Laczó István V. o. t. Ima, előadta az énekkar. Lengyel anya, Tóth Kálmántól, szavalta Péchi György IV. o. t. Garay ünnepe, Kenézi Csartártól, szavalta Pápai Géza. A beteg király Garaitól, szav. Inzelt Mihály VI. o. t. Induló Schumantól, énekelte az intézet énekkara. A sikerült szavalatokat és szép énekdarabokat megtapsolta a hallgatóság; az ifjuság pedig e napra szünetet kapott.

Hofer Károly ünneplése. Mint minden évben úgy az idén is megünnepelte az «Iskolatársak szövetkezete» a Markó-utcai reáliskola és a szövetkezet telken Hofer Károly főigazgatónak, a derék tanférfiúnak és érdemes tudósnak nevenapját. Délelőtt iskolai ünnepély tartott, melyet este kedélyes bankett egészített ki. Eljöttek az ünnepeltnek régi és újabb tanítványai és munkatársai. Ott voltak többek között Beöthy Zsolt, Alexander Bernát, Rados Gusztáv, Beke Manó egyetemi tanárok, számos építész, mérnök és a fiatal nemzedék sok-sok

tagja. Gyönyörű volt a felköszöntők közül Beöthy Zsolté, melyben mély érzelem és lendület nyilatkozott meg, Alexander viszont humorát ragyogtatta, Beke, Rados, Lukács tószjtjai és az ünnepelt meghatott válasza tanusították, mily őszinte szeretet és ragaszkodás fűzik egybe a szövetkezetet. A diszes társaság késő este oszlott széjjel Hoffer Károly lelkes éltetésével.

A brassói róm. kath. főgimnázium önképzőkörenek Október hó 28-án tartott gyűlésében a mult gyűlésről felvett jegyzőkönyv felolvasása után Monath S. V. o. t. Vörösmarty «Buvár Kund» cz. költeményét, utána Bartha S. VIII. o. t. Petőfi «Erdélyben» czimű költeményét szavalta. Ezután Balázs J. VII. o. t. olvasta föl «Egy nyári éj története» czimű megható költeményét. Majd felolvasásra került Otrobán R. VIII. o. t. «Irodalmunk a XVI. században» cz. dolgozatának bírálata, a dolgozat felolvasása a következő gyűlésre maradván. Továbbá felolvasatott «A tatárjárás, annak előzményei és következményei» czimű névtelenül beérkezett dolgozat is. Végül Wolf J. VI. o. t. Baróthy Szabó Dávid «A ledölt diófa» czimű költeményét, Kóka I. VI. o. t. pedig Petőfi «A rab» czimű költeményét szavalta.

A szabadkai főgimnázium önképzőköre folyó hó 4-én délután tartotta meg alakuló gyűlését Tones Gusztáv tanár vezetése alatt. Működését egyetemi tisztviselők megválasztásával kezdte. A titkári tisztséget Deesi Dezső 8. o. t. egyhangulag nyerte el. A jegyzői állásra két jelölt volt: Körpel Andor és Terzin Miksa 8. o. tanulók. Mindkettő egyenlő számú szavazatot kapott, mire új választásra került a sor. Végül Terzin 2 szavazattöbbséggel győztesnek jött ki. Az irattárosi tisztséget Fischer Béla 7. o. t. nyerte el.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számtani kérdés.

Melyik azon két szám, melyeknek összegük, szorozva négyzeteik összegével = (a) 530-at és különbségük, szorozva négyzeteik különbségével = (b) 160-at ad?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik szikla-sziget az a Vörös-tengerben, melyet a Vörös tenger kulesául tekintenek, mióta az angolok 1857-ben megerősítették? Világító tornya van.

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a athenai hadvezér, a kit a perzsák elű-

tek a thrák Chersonesből, a hol uralkodó volt, de fényes győzelmet aratott rajtuk Marathon mellett? Ezután azon szigeteket akarta megfenyíteni, a melyek a perzsákhoz csatlakoztak s minthogy ez nem sikerült neki, az atheneiek súlyos bírságot róttak rá s ezt lefizetni nem bírva, börtönbe vetették s ott mikor halt meg?

4. Természetrizai kérdés.

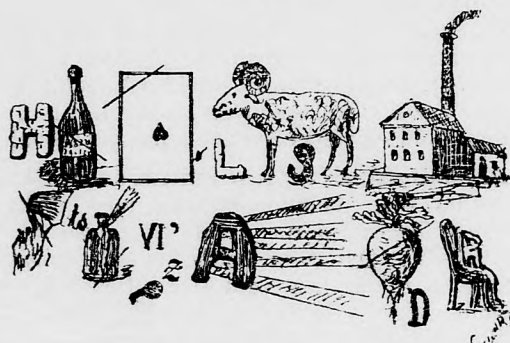
Melyik állat az, amely 55 cm. hosszú! Európában és Ázsiában él, finom bundája gesztenye barna, nyaka és melle aranysárga, nagyon vérszomjas ragadozó, prédáját kisebb állatok, nyul és baromfi képezik. Jó prémet szolgáltat.

5. Vegytani kérdés.

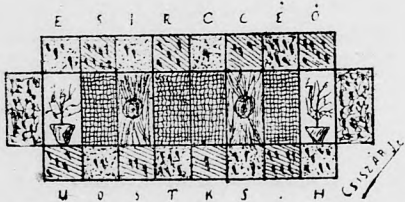
Három egyenlő $r = 16$ m. küllőjű kör érintkezik; mekkora kerületeik között az idom?

6. Képtalány.

I.

II.

A 43-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:
Számítási kérdés: 5 tonnát vásárolt, mindegyikért fizetett 605 frtot 550 helyett $x(y + 55) = 3025$; $(x + 1/2)y = 3025$. — **Földrajzi kérdés:** Az üzbégek. — **Történelmi kérdés:** Pákoz, az ütközet 1848 szept. 19-én volt. Jellasic Bécsebe szökött. — **Természetrizai kérdés:** Repce v. káposztarepce. (brassicapapus oleifera); a keresztések (cruciferae) rendjébe tartozik. — **Vegytani kérdés:** Propionsav; 1400-nál forr. — **Képrejzény:** I. Zrinyi Miklós. — II. A remény a keserű csalódás rózsás kezdete.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

A fejtörő kérdések megfejtői: Hodács Ágoston, Orbán Károly, Némethy Béla, Hirschl Jenő, Domonkos Géza, Gulyás István, Pintér Gyula, Henney Bertalan, Hautor Béla, Spengler Ödön, Berger János, Deutsch Lajos, Teleki Béla, Bruczker Ede, Wagner Sándor, Török Károly, Herbler Lajos, Nagy Kálmán, Szigeti Sándor, Salmayer Ferencz, Steinberger Lajos, Fodor Béla, Sziklay József, Kurcz Géza, Zombory Dezső, Hegedüs Ferencz, Tólas Béla, Fekete Géza, Liebelt Ferencz, Vajda Péter Nagy László, Berényi Antal, Havasy Jenő, Mayer Frigyes, Dajkovits István, Tamásy Géza, Kállai Béla, Rauer Gyula, Hazay Imre, Glasz Jenő, Ráder Gusztáv, Deutsch Manó, Várady Béla, Khon Károly, Reich Gyula, Gadó István, Acs János, Grau József, Offenmüller Zsigmond, Kerényi Béla, Weisz Lipót.

A könyvjutalmat Grau József nyerte el Bpestén József-körút 16. sz.

Szerkesztői telefon.

K. S. Csinos fordítás. Pápai. A vers egy kis simittással jöhet. Ö. előfizető. Az érettségi után Bécsben legjobb a diplomacziái pályára készülni. M. László. Terebes. Igaza van, magunk se vettük észre; bizonyára kevés volt a hely s a szedő kihagyta. Ilyesmí gyakran megtörténik. De azért csak nem neheztesz? M. Gyula. Kérjük még egyszer pontos címét. N. F. Pécs. A Tom-titból most egyelőre nem közölünk kísérleteket. Az Atheaneum az idei karácsonyra ismét egy új kötetet ad ki a fizikai kísérletekből. Annak idején majd mi is közölni fogunk belőle mutatványokat. Az ára talán 2 frt lesz. B. Lajos. A tanári pálya nem jövedelmező s azon magasra jutni nem lehet. Nem is a fizetés nagyságáért keresik fel e pályát, hanem hivatásból. **Semper idem.** Irodalmi működésből is lehet megélni. Az újságírók abból élnek, Herczeg Ferencz jövedelmét nem tudjuk, de azt biztosan mondhatjuk, hogy 3 ezer forinttal most több a jövedelme, mint eddig volt, mert most képviselő lett. X. J. Székesfehérvár. Hogy maguk örülnek K. A. tanár megválasztásának azt elhiszük. Hogy ő most mit fog csinálni, azt mi nem tudhatjuk. Talán megtéríti a honatyákat. -én. Bekötési táblát az idén is csináltatunk. Hogy mindenki idejében megrendelje azt csak úgy érzük el, ha záros határidőt tűzünk ki a megrendelésre. Tavaly sokan rendetlenül küldték be a pénzt, így történt, hogy némelyeknek nem jutott tábla, mert mi csak annyit csináltattunk, a hány előfizetőnk volt rá, okulva az előző évi veszteségen, mikor vagy 40 darab a nyakunkon maradt. Sz. K. Gyula. A «Szilveszter éjjelén» nem közölhető. A papirkosárba ment. — A lap szélküldésére vonatkozó felszólalások, cím-változtatások s előfizetési pénzek nem a szerkesztőségbe, hanem a kiadóhivatalba (Teréz-körút 23.) küldendők. Több kérdésre a jövő számban.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
 A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:		SZERKESZTŐ:		SZERKESZTŐSÉG:	
Egész evre	4 frt.	Dr. RUPP KORNEL		Budapest, IX., Soroksári-utca 31.	
Fél evre	2 frt.	főgymnasiumi tanár.		KIADÓHIVATAL:	
Negyed evre	1 frt.			Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.	
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.		KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.	

Második kiadás.

Kemény Zsigmond báró összes munkáinak második kiadását most szervezi Gyulai Pál. Közülök a «Férj és nő» meg «Gyulai» ep a napokban hagyta el a sajtót.

Ez pusztán könyvészeti esemény és semmi egyéb — első hallomásra. De a ki nem siklik el figyelmetlenül a fekete betűk fölött és a dolgok velejébe szeret hatolni, annak a hír olvasására egy mélységes rád kiált fülébe és lelki szemei előtt valósággal megdöbbenő viszonyokról lebben föl a fátyol.

Ide s tova felszázadnál több idő telt el azon ponttól fogva, mikor Kemény Zsigmond irodalmi működését megkezdette. Ötven esztendőnél többnek kellett leperegnem, hogy Kemény Zsigmond összes regényei másodikban lassan nyomdafestéket. És tegyük hozzá, hogy még most se jutottak volna ebbe a boldog stádiumba, ha nem lett volna egy-két (s ezzel nem mondunk sem kevesebbet, sem többet) érdemes férfi, ki orozapírulás nélkül nem állhatta ezt a szégyenletes állapotot.

Igen, Kemény Zsigmond legtöbb műve még a jó Heckenast kiadásában árvalkodott eddig. Egyiket-másikat tartós utánjárás révén lehetett csak kézbe kapni. És így ment ez ötven esztendőn keresztül, mialatt irodalmi hystriók selejtes munkáinknak valósággal jubiláris kiadásait ünnepelhettek. Hisz napjainkban is lépten-nyomon megcsapja fülünket, hogy ez meg az a «szenzációs» román nevetségesen kevés idő alatt ennyi meg ennyi kiadást ért — még a mi hazánkban is.

Óh, mily kacagató iróniája a sorsnak! Kemény Zsigmondot, kihez hasonló mély szellemet prózai irodalmunkban hiába keresünk,

kit a maga görögös tisztaságu vonásaival és megdöbbenő pontosságu jellem- és cselekvényrajzaival a külföld dús Pantheonja is örömmel fogadna kebelébe, kinek költői iránya páratlan a maga nemében, úgy, hogy a világ-irodalom rengeteg mezején találunk nála nagyobb írókat, de hozzá hasonlót nem; ezt a Kemény Zsigmondot manapság úgy kell fölfedezni a «művelt» magyar közönség előtt és bemutatni neki, mint anya teszi ezt serdülő lányával, kit először visz nyilvános táncmulatságra.

Az még indokolt és érthető, ha Dugonics András könyvei dohosodnak a sűtban a nagy közönség miatt: azok régi idők emlékei, tényleg fölkiáltójelek, elavult termékek előtte. De Kemény Zsigmondot olvasottságra nézve majd hogynem a Tinódiak és Gyöngyösiak kategóriájába iktatni: érthetetlen és szomorú, nagyon szomorú tünemény. Nem igen tévedünk, ha Kemény Zsigmond sajnálatos elhanyagoltatását a felszeg irányba terelt, korrumpált közizlésnek tudjuk be. A közélet hasonló jelenségeihez képest az ugynevezett modern irodalmi éretek is újra, folytonosan újra áhitozik, váltig csiklandoztatót hajszol. Szenzáció az egész irodalom terén! Ma csak drámai fordulatokban bővelkedő, minden áron érdekes, kétségbeejtően érdekes, raffinált problémákat hánytorgató, kényes társadalmi jelenségeket bonczoló regény számíthat sikerre. A ki jámborul védelmére kel a régibb, az igazán költői iránynak, azon rajtaszárad a «vaskalapos» név.

Ily körülmények közt természetes, hogy áldozatul esik szegény Kemény Zsigmond. Ráolvassák, hogy nehéz, sőt unalmas olvasmány